

УДК 351.32.019

Р. М. Богачевкандидат філософських наук, докторант
Національна академія державного управління при Президентові України**СУЧАСНИЙ СУСПІЛЬНИЙ РОЗВИТОК:
ДИНАМІКА, РИТМІКА ТА АРХІТЕКТОНІКА**

Рефлексія практик сучасного суспільства та дослідження теоретичної основи концепції сталого розвитку дає змогу розкрити проблеми поставання гідної людини в гідному суспільстві, обґрунтувати кризу "кризового способу життя" людини як суб'єкта процесу історієтворення в умовах сьогодення.

Генезис категорії "розвиток" та розгляд історичного прогресу як процесу перетворення людини із засобу суспільного розвитку на його самоціль; окреслення основних цінностей гуманістично орієнтованого суспільства та визначення проблем гуманізації суспільного життя на теоретико-методологічній основі творчого підходу дає змогу визначити засадничі принципи, механізми та засоби стимулювання цивілізаційного вибору на пряму поставання людини в координатах "істини-добра-краси-корисності" у всезагальній формі.

Революційна зміна самого способу ставлення людини до себе, діалог, співробітництво як основа суб'єкт-суб'єктних відносин, поліфонія суб'єктно-суб'єктних відносин у царині "живого спілкування" стають реальними принципами планування, реальної організації економіки, реальними принципами інженерно-технічної думки, організації школи та всіх інших інституцій – реальним принципами продукування загальнолюдської культури, суспільного розвитку та відтворення загалом.

Перехід до нового ставлення людини до самої себе зумовлює відповідну ритміку суспільного розвитку, динаміку поставання людини та архітектоніку людського суспільства через творчість. Це зумовлює подальші напрями наукової розвідки – проблематика та практики розподілу як трансгресії, надлишковості та мережовості.

Ключові слова: розвиток, логіка, світогляд, людина, суб'єкт, об'єкт, творчість, гуманізм.

Для сьогодення характерний перехід від класичної до холичної парадигми мислення: "ціле більше, ніж сума частин", "міркую глобально, а дій локально" тощо. Синергетика виявляє свої особливі переваги при вивченні надскладних, ієрархічних, відкритих систем" та "розкриває інтегруючий потенціал, ціннісні настанови постмодернізму на міжкультурний, міждисциплінарний діалог" [10]. На жаль, у реальності маємо інше.

Унаслідок соціальної інтеграції в Західній Європі та Північній Америці в кінці ХХ – початку ХХІ ст. відбувається активне заміщення національного суспільства мультикультурним. Цьому сприяє руйнування старих (індустріальних) соціально-політичних зв'язків, загальна атомізація суспільства, втрата не тільки людини, а й людяності загалом.

Навіть в економічній сфері результати глобалізації вже ставляться під великий сумнів: глобалізація як соціально-економічна інтеграція світового економічного простору супроводжується його безжалісною фрагментацією та різким підвищенням рівня експлуатації кожного-багатьох-усіх.

Більше того, на початку ХХІ ст. посилюється самодостатність у групі розвинених

держав-сеньйорів та складається стійка, доволі численна група надійно законсервованих у своїй економічній відсталості та політичній залежності країн-кріпаків. Саме останні, не маючи власних ресурсів та будь-яких преференцій у міжнародному поділі праці, її результатів тощо, змушені беззастережно "інтегруватися" в світовий суспільно-політичний та соціально-економічний простір на будь-яких умовах. Незгодні швидко відправляються на узбіччя історії взагалі.

Вже останніми роками ХХ ст. на тлі глобалізації істотним чинником розвитку стає прогрес політтехнологій як механізмів навмисних маніпуляцій людьми, "стимулювання" та підкорення суспільних інтересів і свідомості, трансформації цілих народів та держав у суто пасивний об'єкт зовнішніх впливів, "гвинтик" міжнародної політики. Замість людини формується людина-цвіль, замість людей – біомаса, "електорат". І самі люди перетворюються на цифри, які покірно та приречено дозволяють себе додавати, віднімати, порівнювати відсотки.

І результат – системна криза сьогодення, а точніше: криза кризового способу життя (Б. Новіков), реальна можливість для більшості країн втратити не тільки власну

суб'єктність в історичному процесі, але навіть й суб'єктивність та ідентичність, тобто незалежність.

А як же гуманізм давньогрецької філософії, гуманістичні інтенції християнства, антропотези доби Відродження або антропоцентризм Нового часу? Як модернізуються з часом джерело, механізм, напрям та результат суспільного розвитку?

Європейська цивілізація постає на принципі раціоналізму. З моменту Великого виклику силам природи людина здійснює послідовне подолання стихій природного, культурного та психологічного буття; впорядковує їх, освоює та пристосовує під себе в логічно впорядкованих системах практик за принципами економічності й ефективності, рідше – етичності та естетичності, на жаль, дуже рідко – гармонійності. Джерелами раціоналістичної мотивації виступає острах перед стихіями хаосу та тяжіння перетворювати простір на засадах передбачуваності.

Але чомусь останнім часом раціональність критикують як за недовіру до масової свідомості, що характеризується традиціоналізмом та ефективністю, так і за розмежування з гуманітарною елітою, яка дезорієнтована та дезадаптована в утилітарному й функціонально-структурованому суспільстві. А тут ще й парадокс раціональності: підвищення рівня керованості за рахунок зниження різноманітності об'єкта управління (О. Панарін).

Зокрема, після становлення феномена міжнародної економіки та розгортання "холодної війни" в 50–60-ті рр. XX ст. технократична еліта під гаслами глобалізації знижує культурну різноманітність суспільства, знищуючи рудименти дотехнічної культури: формуються наднаціональні мегапотоди, інтенсифікується раціоналізація виробництва та споживання за принципами "одне й те саме для всіх", "одне й те саме по всьому світу", "одне й те саме завжди". А з 80-х рр. XX ст. економічна еліта під гаслами неолібералізму починає "монетарну" революцію та демонтаж усіх "неринкових" соціально-економічних, суспільно-політичних і соціокультурних форм: задаються безальтернативні правила гри в лабіринті випадковості, зовнішніх, суто функціональних зв'язків, "вільного", бо неконтрольованого – такого, що скеровується антигуманістичними детермінантами, – ринкового простору.

Саме на тлі агресивних процесів глобалізації, за умов тотальної лібералізації всіх сфер суспільного життя, розгортаються різні модуси тотальної дезінтеграції людини-людей-людства. У чому причини цього? Вони осмислені та опрацьовані багатьма сучасними дослідниками. Так, поряд з концепцією "золотого мільярда", яка передбачає гарантований рівень добробуту лише для населення "розвинених країн", однією з найбільш плідних альтернатив обґрунтування майбутнього людства є концепція сталого розвитку, яка має на меті запобігти спробам певних груп через маніпулювання суспільною свідомістю, здійснювати вплив на суспільне буття, довільно та свавільно

визначати основні засади суспільного розвитку, себто консервувати постали його форми. Але набувши де-факто теоретичного статусу, говорити про статус де-юре зарано.

У межах функціональної концепції Т. Парсонс, один із засновників теорії соціальних систем, розглядає процес формування та розвитку соціальних систем як процес інтеграції, взаємопроникнення цінностей та потреб у процесі функціонування чотирьох підсистем: економічної (функція адаптації), політичної (функція цілевстановлення), нормативної (функція контролю) та ціннісної (функція відтворення цінностей). Формування гармонійної цілісної системи пов'язано зі становленням універсальної правової системи, а також підвищенням ролі символічних посередників (грошей, мови тощо). На жаль, сьогодення свідчить про розбалансування цих функцій, навіть спроби відновити гармонійність соціальної системи через адаптацію та цілевстановлення не дають очікуваного результату.

Так, після виходу в 1972 р. книги Д. Медоуза "Межі зростання" уявлення про сталий розвиток, ідеї О. Богданова, академіка АН СРСР М. Бухаріна та опрацювання ноосферного підходу В. Вернадського, згідно з яким раціональна людська діяльність є головним фактором розвитку, закладають основу сучасних уявлень про суспільний розвиток [9].

У межах діяльнісного, а тому – творчого підходу в останній чверті XX – на початку XXI ст. робляться спроби подолати перешкоди на шляху суспільного розвитку. Виключно гуманістичні інтенції можна відчувати крізь призму надбань авторів цього напрямку: Г. Батіщева, М. Злотоїної, Е. Ільєнкова, В. Іванова, Г. Давидової, А. Канарського, М. Ліфшиця, Л. Науменко, Б. Новікова та інших [2; 4; 5; 7; 8]. Так, у межах творчого підходу формується методологічне підґрунтя нового світовідношення, нових підходів до незворотних, спрямованих і закономірних змін на основі механізмів самоорганізації та самодіяльності, побудови так званої нової матриці "інакше-можливого" (О. Панарін). Відповідно формулюються нові категорійні блоки: розмежування (роз. распределение) (Б. Новіков Б.), мереживомереживість-мережування (Б. Новіков, Р. Богачев), надлишковість (А. Мельниченко, А. Іщенко), безмірність тощо.

У термінах суспільного відтворення: виробництво речей – виробництво ідей – виробництво людей; від суспільства "трудящих" (рос.) до суспільства "творящих" (рос.) (Б. Новіков); формотворення – культуротворення – свободотворення; біосфера – ноосфера – креатосфера (Б. Новіков, А. Мельниченко, Р. Богачев). Така ритміка дає змогу принципово по-новому досягнути процес соціалізації та суспільного розвитку загалом, але потребує перманентної рефлексії стану й постійного опрацювання відповідних тенденцій і перспектив.

Водночас теоретична основа концепції сталого розвитку – ноосферний підхід В. Вернадського, – стає плідною основою для постановки й вирішення соціально-філософських та загальносистемних про-

блем у працях М. Згуровського, З. Герасимчук, С. Дорогунцова, О. Ральчук, Л. Мельник, А. Мельниченка, Н. Багорова, В. Геєця, Б. Данилишина, М. Долішньої, І. Недіна, А. Гранберга, В. Матросова, М. Моїсєєва та ін.

До цього часу залишається багато спірних питань, які породжують спроби спростувати гуманістичний потенціал *концепції сталого розвитку* [9], здійснити переорієнтацію на засадах мальтузіанства сучасних теорій управління з метою збереження status quo окремих політичних і соціальних груп, тобто збереження відповідного стилю та способу життя за рахунок інших.

Тому без створення міцного методологічного та методичного фундаменту, дійсно наукового обґрунтування дій на всіх рівнях системи управління вирішити проблему суспільного розвитку неможливо.

Метою статті є рефлексія категорії розвитку та історичного прогресу як процесу перетворення людини із засобу суспільного розвитку на його самоціль; окреслення основних цінностей гуманістично орієнтованого суспільства, проблем гуманізації суспільного життя та механізмів їх вирішення; визначення засадничих принципів і механізмів та засобів стимулювання цивілізаційного вибору напряду поставання людини, що є особливо актуальним щодо політичної еліти й суспільства в цілому.

Питання суспільного розвитку перебувають у полі зору мислителів та філософів з найдавніших часів. Уже стародавня філософська традиція характеризується рефлексією процесів розвитку взаємозв'язків у світі в ідеях єдності, дихотомії, єдності протилежностей та принципах світового порядку, ускладнення, спонтанності, Ін-Янь: у світі діє єдине первісне повітря в двох видах – *Інь* та *Янь*, – за якими здійснюється *розвиток* (дія повітря Янь) та *звиття* (дія повітря Ін) як буття та загибель тварин відповідно.

Поряд з цим видатні мислителі людства (Платон, Аристотель, Августин Блаженний, Н. Макіавеллі, Т. Мор, Б. Спіноза та ін.) розглядають проблеми людини й суспільства як важливу складову своїх систем знання-пізнання світу. Поступово формується відповідна спеціальна дисципліна – соціальна філософія, яка стає методологічним підґрунтям гуманітарних наук. Одним із центральних понять цієї дисципліни стає поняття "суспільство".

Поняття "суспільство", "громадський", "соціальний" надзвичайно поширені та використовуються в різних значеннях. Поняття "суспільство" може означати і частину матеріального світу, яка відокремлюється від природи, і певний період, ступінь у розвитку історії. Загалом термін використовують у різних значеннях: від найширшого – соціальна форма руху матерії, людство в своєму історичному розвитку, через різні проміжні значення – античне суспільство, світське суспільство тощо, до найвужчого – різновид організації, об'єднання.

Загалом у процесі історичного розвитку суспільної думки цей термін набуває різного змістового наповнення та різних форма-

льних інтерпретацій. Особливо слід виокремити погляди на суспільство як певну систему, що розвивається. Так, спочатку в античності, коли, виокремлюючись з міфологічної синкретичності, сфера людського існування ототожнюється не із суспільством, а з державою, напрацьовано основні лінії, що стають засадничими в розвитку суспільних наук у наступні дві тисячі років.

Мислителі античності розуміють суспільство як частину Космосу, тому природним є розгляд суспільства як продовження природних і космічних закономірностей. І ось на вершині давньогрецької філософської думки категорії Аристотеля ("дія", "володіння", "страждання") формують основне суспільне відношення – суб'єкт-об'єктне, що стає основою соціальних відносин та поставання людини протягом наступних тисячоліть; матрицею-паттерном суспільної взаємодії; "породжуючим відношенням", за Л. Виготським.

На жаль, історичний характер розбіжності сутності та існування, засобом подолання чого є **основне суспільне відношення**, дає змогу констатувати, що суб'єкт-об'єктний тип зв'язків та відносин (вплив, наказ, володіння, примус, пригнічення, гноблення як модуси однобічної, деформованої, розірваної в своїй основі взаємодії) у реальності стає основою формування *людини економічної*. І хоча породжується людина як сукупність відносин та взаємозв'язків, але не завжди породжується людина в ній.

Одна із ранішніх змісто-форм матриці-паттернопороджуючого відношення – це християнська релігія як місток від Убогого до Бога-творця. Тому для релігійних концепцій доби Середньовіччя устрій і мета суспільства божественно визначені, спрямовані на очищення, просвітлення людини для зустрічі з Богом. Формуються відповідні концепції відносин людини й держави.

У Новий час саме гуманістичні максими часів давньогрецької класичної філософії стимулюють розгортання гуманістичних інтенцій християнства та теорій доби Відродження. Ще Євангеліє від Матвія окреслює контури нових суб'єкт-суб'єктних зв'язків: "І так во всьому, як хочете, щоб з вами робили люди, так робіть і ви з ними; бо в цьому закон і пророки". Але, незважаючи на це, навіть вчення Христа про те, що належить любити ворога свого та підставляти йому ліву щоку, коли вдарили по правій, не знищує давній лозунг "око-за-око, зуб-за-зуб". Тому в суспільстві чітко виконується третій закон Ньютона: закон дії та протидії – для соціальної форми руху.

Водночас, з одного боку, прогресують природознавчі інтенції *ідеї розвитку*: І. Кант застосовує ідею розвитку для пояснення походження Сонячної системи, Ж. Бюффон пов'язує її з історією Землі, Ж. Ламарк використовує її для пояснення еволюції живого, І. Гердер – для опису історії культури, Ч. Дарвін розглядає принцип розвитку як основний принцип біології. Перелік можна продовжувати.

З іншого – у філософії Нового часу в межах теорії приватного права й суспільного

договору формується нове уявлення про суспільство: виникнення держави та права є результатом свідомої угоди між людьми. Тому Т. Гоббс засобом захисту від егоїстичної природи людей, яка призводить до *Bellum omnium contra omnes* (лат) – “війни всіх проти всіх”, бачить лише чітке суб’єкт-об’єктне форматування суспільства через визнання необхідності захисту в особі нового суверена – держави. Дж. Локк вбачає в державі незалежного суддю, своєрідного опікуна для підопічного – народу. А в сутності – це турбота, щоб у жодному разі людина не змогла відчутти себе в БЕЗПЕЦІ, без ОПІКИ, яку нав’язано ззовні; відчутти себе дійсним суб’єктом процесу історієтворення.

Більше того, навіть найрадикальніша концепція суспільного договору й народно-го суверенітету Ж.-Ж. Руссо та класичний варіант теорії поділу влади Ш. Монтеск’є не здатні подолати подальше протиставлення об’єкта та суб’єкта.

І. Кант гостро відчуває таке “диявольське” роздвоєння світу та закладає філософські основи правової держави. Відповідно до його думок, людина є істотою, яка існує серед інших членів роду та має потребу в господарі, який зламає його власну волю та змушує підкоритися загальнови-знаній волі, за якої кожний може користуватися власною свободою. Цей універсальний пан – рід людський. Тому у відносинах раба й пана – об’єкта та суб’єкта впливу – нічого не змінюється та змінитися не може. Але влада має бути обмежена правом, і в правовій державі громадяни керуються вмінням розуму та моральними нормами-вимогами категоричного імперативу, яким активізується запобіжний вплив інтенцій суб’єкт-суб’єктних взаємодій.

Потому – революційні зміни та принципи французького революційного законодавства в Декларації прав людини та громадянина 1789 р. Але нічого по суті не змінюється, у Франції із часом відновлюється диктатура та монархія. Так формується уявлення й змістовно наповнюється поняття суспільство загалом.

Дійсно, у ці часи людина робить потужні кроки до досконалості, до пізнання себе самої. Поєднуються дослідження феноменів *розвитку та суспільства*.

Німецька класична філософія в особі Г. В. Ф. Гегеля формулює *ідею розвитку* як аналітично-синтетичну категорію, що є результатом здійснення суперечностей прогресу-регресу, життя-смерті тощо та новий формат мислення – діалектичну логіку як логіку розвитку. Крім того, у філософській системі Г. В. Ф. Гегеля формулюється ідеалістичний підхід до *суспільства як соціальної системи*, яка розвивається: Абсолютний дух пізнає себе за допомогою людської історії, розчинившись у людському матеріалі та потім разом зі свідомістю людини, що зростає, піднімається на новий щабель. Цим визначається напрям *розвитку людського суспільства*.

Тому і наступний крок – політико-правова теорія Г. В. Ф. Гегеля, його діалектика раба та пана, “всесвітня філософія як прогрес усвідомлення свободи”. При цьому

протилежності взаємопереходять одна в одну, мають тяжіння одна до одної, взаємно перетворюються та взаємно виражаються одна в одній, через іншу й для іншої, вони є протилежностями у складі здійснюваної діалектичної суперечності. Пізніше Г. В. Ф. Гегель відокремлює громадянське суспільство як сферу приватних (майнових тощо) інтересів від держави.

У форматі логіки Арістотеля з її суб’єкт-об’єктним основним відношенням, раб, як відомо, не про свободу мріє, а про своїх власних рабів. У форматі логіки Г. В. Ф. Гегеля відбувається взаємне проникнення протилежностей: “пан є рабом свого раба, а раб – є паном свого пана”. Безумовно, на вершині історичного процесу кожна людина стає вільною в-собі-та-для-себе; не тільки в можливості, але й в дійсності. Але чомусь й досі “раб не може без пана, а пан – без раба”. Й досі пан та раб згодні на консервацію суперечності та збереження формату суб’єкт-об’єктних відносин. Й досі вирує “*війна всіх проти всіх*”, що стимулюється новими способами втілення принципу “розділяй та володаруй”.

Чому? І у формальній логіці, і в буденному житті свобода особистості – *реальна* – закінчується там, де починається свобода іншого. Так виникає та до певної міри розгортається – але не здійснюється – діалектична суперечність *Суб’єкта та Об’єкта*, Внутрішнього та Зовнішнього [4]. Тому в реальності так не хочеться обмежувати власну свободу для її поширення на новому рівні взаємного проникнення – “слияння в неслияном” (рос). Набагато простіше зневажити, понівечити, поруйнувати свободу іншого – тим самим механічно розширюючи межі власної “свободи та гідності”, але у форматі па-вутиння суб’єкт-об’єктних відносин.

Лише в діалектичній логіці через гегелівські категорії “міра” та “зняття” здійснюється заперечення меж власної самості із збереженням належного. Саме в цій логіці розвитку *свобода дійсна* починається зі зняттям особистої самості: там, де закінчується людина, починаються люди; там, де закінчуються люди, – починається людство [7]. Але це відбувається лише за умов повернення гегелівської діалектичної суперечності зі спекулятивних висот ефіру в-собі-й-для-себе існуючих ідей до реальності у формі “розум існував завжди, але не завжди в розумній формі” та констатації історичного характеру розбіжності сутності та існування людини.

Поряд слід окремо зупинитися на протилежності поняттю розвиток – понятті “звиття”. Саме воно фігурує поряд з поняттям “розвиток” ще у стародавній філософській традиції, між згортанням та розгортанням (*complicatio-explicatio*) М. Кузанського, звиттям та розвиттям (*enveloppemens – developpemens*) Г. Лейбніца та імпліцитністю – експліцитністю (*im-plicatio – ex-plicatio*) сучасних філософів різниці доволі незначна.

Так, Л. Карсавін зазначає, що розвиток (*e-volutio, ex-plicatio, Ent-wicklung, development*), в протилежність звиттю (*in-volutio, im-plicatio, Ein-wicklung, envelopment*), є розгортанням, розкриттям чо-

гось потенційно, але тільки потенційно даного, тобто актуалізація того, що не минуло, збагачення буття. Саме ці поняття, як і монадологія Лейбніца в цілому, виступають однією з базових засад метафізики всеєдності, філософської рефлексії категорій *всеєдине, всеєдність* у межах живого та невичерпного за своєю творчою потугою світу у працях С. Булгакова, І. Ільїна, Л. Карсавіна, М. Лоського, П. Флоренського, С. Франка.

Ці філософи здійснюють спробу розкрити зміст об'єктивної *гармонійної* та *органічної* множинної єдності в дійсності як *взаємопроникнення у творчому спілкуванні*. Тобто об'ґрунтувати неминучість зміни основного суспільного відношення на суб'єкт-суб'єктне, а краще – суб'єктно-суб'єктісне. Звідси й *симфонічна особистість* Л. Карсавіна, органічне та неорганічне тіло людства як *всезагальне чуттєвище* В. Соловйова.

Саме тому ми й констатуємо, що в межах діяльнісного, а тому й творчого підходів здійснюється подолання джерела цієї розбіжності – старого основного суспільного відношення. Здійснюється актуалізація мо-

жливості об'єктивної гармонійної та органічної множинної єдності як взаємопроникнення у творчому спілкуванні, суспільного розвитку загалом.

Висновки. Використання творчого підходу для збагачення концепції сталого розвитку дає змогу об'ґрунтувати необхідність рішучої, якісної, **революційної зміни самого способу відношення ЛЮДИНИ ДО СЕБЕ**, узагальнити напрями та характер сходження від суб'єкт-об'єктного до суб'єкт-суб'єктного, а потому – суб'єктісно-суб'єктного типу взаємодій (табл. 1). А також зафіксувати відповідні показники та етапи щодо ритміки, динаміки й архітектури суспільного розвитку; запропонувати відповідний понятійний апарат щодо поставання людини як суб'єкта історії, культурно-історичного процесу; як дійсної суб'єктності в просторі, хронотопі дійсної культури, в якому основною умовою діяльності людини стають діалог, співробітництво як основа суб'єкт-суб'єктних відносин, а далі – поліфонія суб'єктно-суб'єктних відносин у царині “живого спілкування”.

Таблиця 1

Поставання людини в процесі суспільного розвитку

Критерії поставання людини	Людина економічна	Людина суспільна	Людина-творець, повністю усупільнена
Система суспільного відтворення	Виробництво речей	Виробництво ідей	Продуктування людей
Основні суспільні відносини	Суб'єкт-об'єктні	Суб'єкт-суб'єктні	Суб'єктно-суб'єктні
Принцип організації зв'язків	Розподіл діяльності	Розподіл самодіяльності	Творчість як розподіл самодіяльності та самодіяльнісний розподіл
Форма організації зв'язків	Ієрархічні зв'язки	Вертикальні та горизонтальні взаємозв'язки. Мережа.	Мереживо взаємозв'язків
Тип управління	Авторитет влади	Влада авторитету професії	Влада конкретного виду творчості

Розмежування як постійний вихід за власні межі, *надлишковість* (рос. избыточность) як джерело невичерпаності та нестримності, індикатор життєздатності – корелят пасіонарності Л. Гумельова, *мережування* суб'єктно-суб'єктісних відносин як невичерпне джерело повноти своєрідності, самостійності і самодіяльності кожного-багатьох-всіх – стають новими принципами мислення та організації життя, що потребують подальшого дослідження, теоретичного об'ґрунтування та практичного втілення.

Саме це і є атрибутами дійсної свободи кожного-багатьох-всіх у сходженні до *креатосфери*. Вони актуалізуються в процесах *трансценденції, трангресії*, коли не в розділенні чи протиставленні, а у взаємному проникненні – “злитті” з іншими-багатьма-всіма, в процесі розмежування постає людина як суб'єкт історичного процесу, дійсна суб'єктність, людина-творець, “Господар та Володар всього минушого-сущого-прийдешнього”.

Саме такі гуманістичні інтенції щодо всебічного розвитку всіх здібностей, сутнісних сил людини стають реальним принципом планування, реальної організації економіки,

реальним принципом інженерно-технічної думки, організації школи та всіх інших інституцій – реальними принципами продуктування загальнолюдської культури, суспільного розвитку та відтворення загалом.

Список використаної літератури

1. Босенко В. А. Воспитать воспитателя. Заметки по философским вопросам педагогики и педагогическим проблемам философии / В. А. Босенко. – Киев : Всеукраинский союз рабочих, 2004. – 352 с.
2. Босенко В. А. Всеобщая теория развития. / В. А. Босенко. – Киев, 2001. – 470 с.
3. Вебер М. Избранное. Образование общества. / М. Вебер ; пер. с нем. – Москва : Юрист, 1994. – 704 с.
4. Злотина М. Л. Диалектика / М. Л. Злотина ; отв. ред. Ю. А. Мелков. – Киев: ПАРАПАН, 2008. – 264 с.
5. Ильенков Э. В. Об идолах и идеалах. / Э. В. Ильенков. – Москва : Наука, 1968. – 319 с.
6. Новиков Б. В. Двадцать шесть тезисов об управлении и власти / Б. В. Новиков // Сучасні проблеми управління: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 26-27 листопада

- 2009 р., м.Київ. – Київ : НТУУ “КПІ”, 2009. – С. 82–84.
7. Новіков Б. В. Творчість як спосіб здійснення гуманізму./ Б. В. Новіков. – Київ : НТУУ “КПІ”, 1998. – 310 с.
  8. Науменко Л. К. Матеріалізм и постмодернізм / Л. К. Науменко // “Матеріалізм та емпіріокритицизм” – шедевр світової філософської думки : матеріали міжнародної науково-практичної конференції 27-28 листопада 2008 р. – Київ : НТУУ “КПІ”, 2008. – С 159–160.
  9. Тульчинська С. О. Управління у сфері освіти і науки як фактор забезпечення сталого розвитку держави та регіонів : монографія / С. О. Тульчинська, А. А. Мельниченко, О. А. Акімова. – Київ : ВП “Едельвейс”, 2012. – 352 с.
  10. Хакен Г. Синергетика. Иерархии неустойчивости в самоорганизующихся системах и устройствах / Г. Хакен. – Москва : Мир, 1985. – 236 с.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2015.

Богачев Р. М. Современное общественное развитие: динамика, ритмика и архитектоника

Рефлексия практик современного общества и исследование теоретической основы концепции устойчивого развития позволяет раскрыть проблемы становления достойного человека в достойном обществе, причины кризиса “кризисного способа жизни” человека как субъекта исторического процесса в условиях современной цивилизации.

Генезис категории “развитие” и рассмотрение исторического прогресса как поэтапного превращения человека из средства общественного развития на его самоцель; определение основных ценностей гуманистически ориентированного общества и проблем гуманизации общественной жизни на основе теоретико-методологической базы творческого подхода позволяет определить основные принципы, механизмы и средства стимулирования цивилизационного выбора направления становления человека в координатах “истины-добра-красоты-пользы” во всеобщей форме.

Революционное изменение самого способа отношения человека к себе, диалог, сотрудничество как основа субъект-субъектных взаимоотношений, полифония субъектно-субъектных взаимоотношений в области “живого общения” становятся реальными принципами планирования, реальной организации экономики, реальными принципами инженерно-технической мысли, организации школы и всех других институтов. То есть реальными принципами выработки общечеловеческой культуры, общественного развития и воспроизводства в целом.

Переход к новому отношению человека к самому себе предопределяет соответствующую ритмику общественного развития, динамику становления человека и архитектонику человеческого общества в целом. Это очерчивает дальнейшие направления научной разведки – проблематика распределения как трансгрессии, избыточности и “живого общения”.

Ключевые слова: развитие, логика, мировоззрение, человек, субъект, объект, творчество, гуманизм.

Bogachev R. The Modern Social Development: Rhythmic, Dynamic and Architectonic

On the basis of the characteristics of modern society and the theoretical basis of the concept of sustainable development we have opened a process for the formation of The Decent Man in The Decent Society. The Man's role is a role of the subject of historical process.

Genesis of the Category “Development” and the review of the historical progress as a process of the humans’ transformation and the social development. These mean and define the core values of the humanistic oriented society. These identify the problems of the humanization of a social life on the theoretical and methodological basis of the Creativity’s study. Author proposes and determines the fundamental principles, mechanisms and means to stimulate civilizational choice of human and the present society in the coordinates of the truth, the goodness, the beauty and the utility.

Revolutionary change of the relations’ mode of the man to himself, the dialogue and the cooperation become the basis of subject-to-subject relationships. And after there – the subject-to-subject relations in the fields of “live communication”. There will be the real principles of planning and organizing the real economy, the real principles of engineering and technical studying, the real principles for the organization of schools and other institutions, the real principles for the production of universal culture, social development and reproduction society in general.

The transition to a new relationship of Man to himself determines appropriate rhythm of social development, the dynamics of the creation of the Human and the architectonic of the Human society in the process of the Creativity. These cause further directions of scientific exploration – humans’ transgression, redundancy and ‘lacing of live communication’.

Key words: development, logic, philosophy, people, subject, object, creativity, humanism.